

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

Β΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Ομήρου, «Ιλιάδα»: Εισαγωγή / Προοίμιο: Α 1-7

Τίτλος:

«Ξεκινώντας το ταξίδι μας στον ιλιαδικό κόσμο»

ΕΥΣΤΑΘΙΑ ΛΑΛΙΩΤΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2012

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ξεκινώντας το ταξίδι μας στον ιλιαδικό κόσμο

Δημιουργός

Ευσταθία Λαλιώτου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση)

(Προτεινόμενη) Τάξη

Β΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Σεπτέμβριος 2012

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Ομήρου, «Ιλιάδα»: Εισαγωγή («Ιλιάδα και Ιστορία») / Α 1-7: Προοίμιο.

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

I. Φιλολογικής Ζώνης

Νεοελληνική Γλώσσα

II. Άλλα γνωστικά αντικείμενα

Εικαστικά

Χρονική διάρκεια

9-10 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: διαδίκτυο

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Ταυτότητα μαθητών:

Εξοικείωση με την εργασία σε ομάδες, τον επεξεργαστή κειμένου, με βασικές γνώσεις για το τι είναι και πώς δημιουργείται ένα πολυτροπικό κείμενο, με την πλοήγηση στο διαδίκτυο και, αν είναι δυνατόν, με το λογισμικό παρουσιάσεων (PowerPoint).

Ταυτότητα εκπαιδευτικού:

Εξοικείωση με την εργασία σε ομάδες, ενδεχόμενη συνεργασία με τον καθηγητή πληροφορικής για τη χρήση του εργαστηρίου πληροφορικής αλλά και για τη βοήθειά του σε όσους μαθητές τη χρειαστούν.

Υλικοτεχνική υποδομή σχολικής μονάδας:

Υπαρξη Η/Υ με σύνδεση στο διαδίκτυο και βιντεοπροβολέα.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες και προβληματίζονται για τη διδασκαλία του συγκεκριμένου μαθήματος στο σημερινό σχολείο, κάνοντας πλοήγηση σε συγκεκριμένες ιστοσελίδες, όπου διαβάζουν απόψεις σύγχρονων μελετητών για την αξία και την επικαιρότητα του έργου. Αποτιμώντας κριτικά τις πληροφορίες στις οποίες «εκτίθενται», επιλέγουν εκείνες που θα αξιοποιήσουν για τη δημιουργία μιας ψηφιακής αφίσας, την οποία θα υποστηρίξουν με εικονιστικό υλικό και θα την

παρουσιάζουν ενώπιον των συμμαθητών τους, προσπαθώντας να αποκτήσουν μια πρώτη εικόνα / εντύπωση για την αξία και την επικαιρότητα του έργου.

Στη συνέχεια, προσπαθούν να σχηματίσουν άποψη για την ιστορικότητα της «Ιλιάδας». Πλοηγούνται σε συγκεκριμένες ιστοσελίδες, από τις οποίες καλούνται να επιλέξουν τις πληροφορίες εκείνες αλλά και το εικονιστικό υλικό για τη δημιουργία ενός πολυτροπικού κειμένου, μέσω του οποίου θα προσπαθήσουν να απαντήσουν στο ερώτημα αν υπήρξε ή όχι η ομηρική Τροία. Ακολούθως, παρουσιάζουν το συγκεκριμένο θέμα στους συμμαθητές τους άλλου τμήματος.

Τέλος, η επαφή τους με το έργο θα ξεκινήσει με το προοίμιο. Με την αξιοποίηση συγκεκριμένων ιστοσελίδων θα έχουν τη δυνατότητα να δουν εικόνα του προοιμίου, όπως εικάζεται ότι θα ήταν στην πρώτη έκδοση της «Ιλιάδας» τον 7ο π.Χ., να ακούσουν το προοίμιο σε μετάφραση Δ. Ν. Μαρωνίτη από τη Λ. Κονιόρδου, να «εκτεθούν» σε διαφορετικές μεταφραστικές εκδοχές του προοιμίου, επιλέγοντας εκείνη που τους αντιπροσωπεύει περισσότερο, και να έρθουν έτσι σε μια πρώτη επαφή με το μεταφραστικό/μεταγραφικό εγχείρημα. Την εντύπωση που αποκόμισαν για το μεταφραστικό εγχείρημα, τις προσπάθειες, τις δυσκολίες των μεταφραστών, όλον αυτόν τον προβληματισμό τους θα επιχειρήσουν να τον αποτυπώσουν, υποδύομενοι έναν φιλόλογο/μεταφραστή του έπους και «γράφοντας» τη σελίδα του ημερολογίου του τη σχετική με τη μετάφραση του προοιμίου. Η ενασχόληση με το προοίμιο θα ολοκληρωθεί μέσω της εικόνας που θα αποκτήσουν για τα δομικά στοιχεία του, εξετάζοντας συγκριτικά προοίμια επικής («Ιλιάδα», «Οδύσσεια») και, ειδικότερα, διδακτικής ποίησης («Θεογονία», «Έργα και Ημέραι»), καθώς και μέσω της εικόνας της εξέλιξης του προοιμίου στην αρχαία ελληνική ιστοριογραφία (Εκαταίος, Ηρόδοτος, Θουκυδίδης), θέματα τα οποία καλούνται να παρουσιάσουν σε ένα σύντομο κείμενο.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Συνήθως θεωρούμε δεδομένη την αξία των κλασικών έργων για τους μαθητές του σημερινού σχολείου και ίσως δεν τους απευθύνουμε καθόλου την ερώτηση γιατί να διαβάσουν ή να διδαχθούν «Ιλιάδα» σήμερα. Θεωρώ ότι το συγκεκριμένο ερώτημα και ο προβληματισμός που μπορεί να αναπτυχθεί αποτελεί μια καλή «αφόρμηση» πριν από την ενασχόλησή μας με το κείμενο, αν λάβουμε μάλιστα υπόψη μας ότι ο συνήθης τρόπος προσέγγισης της εισαγωγής του σχολικού βιβλίου είναι η ανάγνωση και ο εντοπισμός των βασικών στοιχείων της.

Το θέμα της αξιοποίησης του έργου ως ιστορικής πηγής εκτιμώ ότι θα γίνει περισσότερο ενδιαφέρον και κατανοητό, αν ενταχθεί στο πλαίσιο ενός *προβλήματος προς επίλυση*.

Τέλος, το θέμα της μετάφρασης ή της μεταγραφής έργων της αρχαίας ελληνικής γραμματείας στη νεοελληνική γλώσσα δε γίνεται συνήθως αντικείμενο συζήτησης και προβληματισμού· δίνεται, απλώς, στους μαθητές η μετάφραση του σχολικού βιβλίου -το οποίο, βέβαια, σε κάποια αποσπάσματα παρέχει και άλλη μεταφραστική εκδοχή (από ποιους και πόσο αξιοποιήσιμη;-) και σχηματίζουν την εντύπωση ότι υπάρχει μόνο μία «σωστή» μετάφραση. Διαβάζοντας, όμως, και ασχολούμενοι με περισσότερες της μίας μεταφράσεις, του προοιμίου συγκεκριμένα, και επιλέγοντας κάποια με βάση κριτήρια που διαμορφώνουν προχωρώντας τη δουλειά τους, προβληματίζονται για τα θετικά ή τα αρνητικά της κάθε μεταφραστικής απόπειρας. Με αυτόν τον τρόπο, δημιουργείται μια πρώτη ρήξη με την ιδέα ότι υπάρχει μία σωστή μετάφραση του κλασικού κειμένου.

Η παιδαγωγική θεωρία στην οποία εντάσσεται η πρόταση διδασκαλίας είναι αυτή της *καθοδηγούμενης ανακάλυψης* του Bruner, σε συνδυασμό με τη θεωρία του Vygotsky *περί μάθησης μέσω οικοδόμησης της γνώσης από τους ίδιους τους μαθητές*. Οι μαθητές, χωρισμένοι σε ομάδες, καλούνται να προβληματιστούν για την επικαιρότητα, την αξία και την ιστορικότητα του έργου, μέσω της ενασχόλησής τους

με δραστηριότητες οι οποίες τους ασκούν στη συλλογή, στη συγκριτική θεώρηση και στην κριτική αποτίμηση πληροφοριών. Στο έργο τους βοηθούνται από τη διακριτική υποστήριξη του διδάσκοντος, ο ρόλος του οποίου είναι *συνεργατικός* και *καθοδηγητικός* (Vygotsky), αλλά και από τα Φύλλα Εργασίας, ώστε να κατανοήσουν τις εργασίες με τις οποίες θα ασχοληθούν. Εφαρμόζονται οι παιδαγωγικές αρχές της *βιωματικότητας*, της *συνεργατικής μάθησης* και της *αυτενέργειας*. Οι μαθητές ασκούνται στην *επίλυση ενός προβλήματος* (η επικαιρότητα και η ιστορικότητα της «Ιλιάδας») και διαμορφώνουν την ταυτότητά τους αναπτύσσοντας την κρίση τους και την ενεργό συμμετοχή τους στη μαθησιακή διαδικασία. Αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και «ανακαλύπτουν» μόνοι τους τη γνώση, παράγοντας λόγο προφορικό και γραπτό, προσεγγίζοντας και δημιουργώντας *πολυτροπικά κείμενα* (Cope & Kalantzis, 2000 / Kress & van Leeuwen, 2001).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να αντιληφθούν πώς μπορούν να «συνομιλούν» διαφορετικές εποχές μέσα από τα κείμενά τους.
- Να προβληματίζονται για την επικαιρότητα ενός έργου προγενέστερης εποχής, μέσω της προσέγγισης των ιδεών του, των αξιών που προβάλλει, των λύσεων που προτείνει.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να σχηματίσουν εικόνα για τη συνέχεια και την εξέλιξη της γλώσσας μέσω της επιβίωσης τύπων της αρχαίας ελληνικής στη νέα ελληνική.
- Να εντοπίζουν τα δομικά στοιχεία του προοιμίου, τη λειτουργικότητά του και την εξέλιξή του από την επική ποίηση στην ιστοριογραφία.

- Να επιχειρούν τις δικές τους μεταφραστικές δοκιμές αξιοποιώντας δόκιμες μεταφράσεις.
- Να «εκτεθούν» σε διαφορετικά κειμενικά είδη (άρθρα εφημερίδων, συνεντεύξεις, βιβλιοπαρουσίαση, κείμενα ιστοσελίδων).
- Να ασκηθούν στη συγκριτική ανάγνωση κειμένων.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να καλλιεργήσουν την αναγνωστική και τη γλωσσική τους ευαισθησία.
- Να ανιχνεύουν πώς συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές έχουν άμεση σχέση με το ύφος του κειμένου και την πρόθεση του δημιουργού.
- Να προσεγγίζουν με κριτική ματιά τα κείμενα, σύγχρονα αλλά και παλαιότερα.
- Να εμπλέκονται σε διαδικασίες αναζήτησης πληροφοριών, σύγκρισης, κριτικής επεξεργασίας, αξιολόγησης, παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου.
- Να αξιοποιούν στοιχεία από διαφορετικά κείμενα για να συνθέσουν το δικό τους κείμενο, το οποίο παρουσιάζουν και υποστηρίζουν ενώπιον των συμμαθητών τους.
- Να ασκηθούν στη δημιουργία πολυτροπικών κειμένων με την αξιοποίηση των ΤΠΕ.
- Να αποκτήσουν δεξιότητες συνεργασίας, λειτουργώντας στο πλαίσιο μιας ομάδας και συνεισφέροντας σε ένα κοινό αποτέλεσμα.
- Να «εκτεθούν» σε διαδικασίες αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης με συγκεκριμένα κριτήρια που θα διαμορφώσουν οι ίδιοι.
- Να οδηγηθούν στην οικοδόμηση της νέας γνώσης μέσω της διαδικασίας επίλυσης προβλήματος.

Διδακτικές πρακτικές

Με τις διδακτικές πρακτικές του συγκεκριμένου σεναρίου επιδιώκεται οι μαθητές να:

- Καλλιεργήσουν δεξιότητες αναζήτησης πληροφοριών, κριτικής επεξεργασίας, αξιοποίησής τους για παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου.
- Ασκηθούν στην αξιολόγηση των εργασιών τους, διαμορφώνοντας οι ίδιοι τα κριτήρια αξιολόγησης.
- Αποκτήσουν δεξιότητες συνεργατικής μάθησης, εφόσον εργάζονται σε ομάδες και συνεισφέρουν σε ένα κοινό αποτέλεσμα.
- Ασκηθούν στην κριτική προσέγγιση ενός λογοτεχνικού έργου προγενέστερης εποχής, μελετώντας τα στοιχεία εκείνα που θα τους επιτρέψουν να επιβεβαιώσουν ή να απορρίψουν απόψεις για την αξία και τη διαχρονικότητα του έργου.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Κινούμενοι στο πλαίσιο της καθοδηγούμενης ανακάλυψης της γνώσης και της οικοδόμησής της από τους ίδιους τους μαθητές, οι οποίοι λειτουργούν σε ομάδες, τους εμπλέκουμε από την αρχή σε δραστηριότητες που λαμβάνουν υπόψη τους ίδιους, αξιοποιούν τον προβληματισμό τους, στηρίζονται λιγότερο στην καθοδήγηση του διδάσκοντος και ίσως τους βοηθήσουν να νοηματοδοτήσουν οι ίδιοι ένα «κλασικό» κείμενο.

Ως αφορμή μπορούμε να έχουμε σημειώσει στον πίνακα τη φράση: «Τὴν Ἑλλάδα πεπαίδευκεν οὗτος ὁ ποιητής» (Πλάτων, «Πολιτεία» 606e), την οποία μπορούν να μεταφράσουν οι ίδιοι με τις γνώσεις τους από την Α΄ Γυμνασίου. Τους ρωτάμε αν γνωρίζουν σε ποιον ποιητή αναφέρεται ο Πλάτωνας, και σημειώνουμε ότι η αξία των ομηρικών επών για τον αρχαίο κόσμο συνοψίζεται σε αυτή τη φράση. Έχουμε, έτσι, ένα λογικό πέρασμα από την αρχαιότητα στις μέρες μας.

Αξιοποιώντας την τεχνική του καταγισμού ιδεών, τους ρωτάμε: «Μπορεί να είναι επίκαιρο ένα τέτοιο έργο σήμερα; Γιατί διδασκόμαστε αρχαία ελληνική λογοτεχνία και μάλιστα «Ιλιάδα» στο σημερινό σχολείο;».

Εκφράζεται ένας πρώτος προβληματισμός και σημειώνουμε λέξεις/φράσεις στον πίνακα. Μπορούμε, επίσης, να σημειώσουμε στον πίνακα τα λόγια της Μαρίας Νεφέλης: «Κάθε καιρός κι ο τρωικός του πόλεμος» και του Αντιφωνητή: «Κάθε καιρός και η Ελένη του». Στοιχεία από το υλικό του πίνακα, εάν δεν το διαπιστώσουν οι ίδιοι, θα τους παροτρύνουμε να τα αξιοποιήσουν για τη δημιουργία της ψηφιακής αφίσας, που ζητεί η 1^η δραστηριότητα. Ίσως ακουστούν και στοιχεία σχετικά με την κινηματογραφική ταινία, οπότε ανοίγουμε ένα παράθυρο για μελλοντική αξιοποίηση του θέματος «Επική και κινηματογραφική αφήγηση».

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το θέμα της ιστορικότητας της «Ιλιάδας» αποτελεί τμήμα της εισαγωγής του σχολικού βιβλίου ([«Ιλιάδα και Ιστορία»](#)). Η ενασχόληση με το [προοίμιο](#) (Α 1-7) εντάσσεται, επίσης, στη σχολική ύλη. Στη συγκεκριμένη διδακτική πρόταση, γίνεται επέκταση της διδασκαλίας (η αξία και η επικαιρότητα του έργου, μεταφραστικές εκδοχές και εξέλιξη του προοιμίου ως τον Θουκυδίδη) και αφιερώνονται επιπλέον διδακτικές ώρες σε σχέση με τα προβλεπόμενα από το [Πρόγραμμα Σπουδών](#).

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι μαθητές στο παρόν σενάριο χρησιμοποιούν ΤΠΕ για να εντοπίσουν πληροφορίες, τις οποίες θα αποτιμήσουν κριτικά, προκειμένου να επιλέξουν εκείνες που χρειάζονται, για να συντάξουν συνεργατικά το κείμενό τους (μονοτροπικό ή πολυτροπικό) αλλά και για να το παρουσιάσουν στους συμμαθητές τους. Αναπτύσσουν, συνεπώς, δεξιότητες χειρισμού του ηλεκτρονικού υπολογιστή και αναζήτησης και αξιολόγησης πληροφοριών από διαδικτυακές πηγές.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Ομηρικά Έπη: «Ιλιάδα» Β΄ Γυμνασίου:

-Εισαγωγή: [«Ιλιάδα και Ιστορία»](#)

-[A 1-53](#): Το προοίμιο – Η ικεσία του Χρύση.

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

[Homer, “The Iliad”](#). 1951. Transl. R. Lattimore, introduction & notes: R. Martin. Chicago: University of Chicago Press [“The Chicago Homer”: Multilingual Database & Translations – Northwestern University Library, Illinois].

«Μικρός Απόπλους» [Κείμενα σε ηλεκτρονική μορφή – Υπεύθ. Άγγ. Περδικούρης]:

-[«Ιλιάδα»](#): Στερεότυπη. 1935 [1904]. Μτφρ. Αλ. Πάλλης <Μαλλιάρος>. London: University Press – H. Milford.

-[Οι πρώτοι στίχοι της «Ιλιάδας»](#) (υποθετική αποκατάσταση στη βουστροφηδόν γραφή του 7^{ου} αι. π.Χ).

[Ομήρου «Ιλιάδα»](#). 1997 [1955]. Μτφρ. Ν. Καζαντζάκης – Ι. Θ. Κακριδής. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας». [Ιστοχώρος του Ν. Μαμαλούγκου - Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών]

«Ομήρου Ιλιάς», ραψωδίες Α-Μ. 2009. Μτφρ. Δ. Ν. Μαρωνίτης. Αθήνα: Άγρα

«Ομήρου Οδύσσεια», [ραψωδία α: προοίμιο, στ. 1-10](#). Στο «Ομήρου Οδύσσεια» 1992. Μτφρ. Δ. Ν. Μαρωνίτης. Αθήνα: Στιγμή [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα].

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Λογισμικά

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο: [Ομηρικά Έπη Α΄ και Β΄ Γυμνασίου](#) (εφαρμογή υποστηρικτικού υλικού) [πηγή: Ψηφιακό Σχολείο].

Τραγούδια / Ηχητικά αποσπάσματα

Ομηρος, [«Ιλιάδα» ραψωδία Α](#), Εθνικό Θέατρο, Αίθουσα εκδηλώσεων κτ. Τσίλλερ 14/10/2010, μετάφραση: Δ. Ν. Μαρωνίτης, σκηνική παρουσίαση: Λυδία Κονιόρδου (στο πλαίσιο της παρουσίασης όλων των ραψωδιών της «Ιλιάδας», με αφορμή την ολοκλήρωση της μετάφρασης ολόκληρου του έπους από τον Δ. Ν. Μαρωνίτη). [πηγή: “Radio Theatre”: Ραδιοφωνικό Θέατρο - «Ισοβίτης»: Ιστοσελίδα διαδικτυακών σταθμών].

Ομηρος, [«Ιλιάδα» ραψωδία Α](#) (απόσπασμα), μετάφραση: Ν. Καζαντζάκης - Ι. Θ. Κακριδής, αφήγηση: Χ. Πολιτόπουλος [πηγή: YouTube].

Ιστοσελίδες

Αδαμοπούλου, Μ. [«Οι Έλληνες θα επιβιώσουν στην κρίση»](#), εφημ. «Τα Νέα», 07/08/2012 [πηγή: “Terra Computerata”. Ιστολόγιο της Τερέζας Γιακουμάτου – Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].

Ανώνυμος, [«Η ιστορικότητα της Ιλιάδας μέσα από μαθηματικούς αλγόριθμους του Facebook»](#), ηλεκτρ. εφημ. “News 247” [πηγή: ΑΠΕ – ΜΠΕ].

Γιανναράς, Σπ. [«Έπος για το κλέος του πολέμου και τον παραλογισμό»](#), εφημ. «Η Καθημερινή», 27/09/2009.

[Ελληνική Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

Jimenez, Β. Α. [Τροία](#), εφημ. «Το Βήμα», 04/08/2009.

Μαρτίδου, Μ. [«Η καταστροφή της Τροίας επήλθε από σεισμό ή τσουνάμι;»](#), ηλεκτρ. εφημ. «Ο Χρόνος», 12/03/2009 [ηλεκτρονική ενημέρωση από τη Θράκη].

Παπαρσένος, Α. [«Η αφήγηση της Ιλιάδας σήμερα»](#), εφημ. «Η Καθημερινή», 19/06/2010.

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

-Αρχαία Ελληνική: Μελέτες – Διδασκαλία: Ενδογλωσσική μετάφραση: Δ. Ν. Μαρωνίτης, [Προοίμια Ιστοριογραφίας: Ένα υπόδειγμα διδασκαλίας χωρίς μετάφραση](#).

-[Βασικό Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής](#).

[05/10/2012]

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α΄ Φάση

2 διδακτικές ώρες στο σχολικό εργαστήριο υπολογιστών

Οι μαθητές, χωρισμένοι σε ομάδες των τεσσάρων έως πέντε ατόμων, ασχολούνται με το [1^ο Φύλλο Εργασίας](#), το οποίο είναι κοινό για όλες τις ομάδες. Η σύνθεση των ομάδων μπορεί να γίνει ύστερα από επιλογή των ίδιων των μαθητών, με τη διακριτική παρέμβαση του διδάσκοντος, προκειμένου να διασφαλίσει ότι σε κάθε ομάδα υπάρχει ένας τουλάχιστον μαθητής εξοικειωμένος αρκετά με τους υπολογιστές. Αν κάποια ομάδα μεμονωμένα ή κάποιες ομάδες αποδειχθούν δυσλειτουργικές, ο διδάσκων μπορεί να προβεί σε νέα σύνθεση. Κάθε ομάδα έχει στη διάθεσή της έναν υπολογιστή, και σε έντυπη και σε ηλεκτρονική μορφή (σε συγκεκριμένο φάκελο) τα Φύλλα Εργασίας. Στο 1^ο Φύλλο Εργασίας καλούνται μέσω των κειμένων, τα οποία θα αναζητήσουν σε επιλεγμένες ηλεκτρονικές διευθύνσεις, να συγκεντρώσουν επιχειρήματα και εικονιστικό υλικό για τη δημιουργία ψηφιακής αφίσας, με θέμα «Γιατί να διαβάσω *Ιλιάδα*», την οποία κάθε ομάδα θα παρουσιάσει στην ολομέλεια. Το αρχείο τους το αποθηκεύουν στον φάκελό τους.

Β΄ Φάση

1-2 διδακτικές ώρες στη σχολική αίθουσα

Ακολουθεί η παρουσίαση των εργασιών στη σχολική αίθουσα μέσω Η/Υ (στον οποίο θα έχω αποθηκεύσει τις εργασίες τους) και βιντεοπροβολέα.

Σαφείς οδηγίες για το πώς θα λειτουργήσουν οι ομάδες κατά την παρουσίαση των εργασιών τους έχουν ήδη δοθεί μέσα στο Φύλλο Εργασίας. Εάν κάποιες ομάδες δεν έχουν ολοκληρώσει τη δουλειά τους, μπορούμε να τους προτείνουμε να φιλοτεχνήσουν με συμβατικά μέσα την αφίσα τους. Εναλλακτικά, μπορούμε να ζητήσουμε αξιοποίηση ψηφιακών μέσων από τις μισές μόνο ομάδες. Ωστόσο, και αυτές θα έχουν την ευκαιρία να προβληματιστούν στην πράξη σχετικά με το τι σημαίνει αξιοποίηση των ΤΠΕ: αρκεί μόνο ένα αρχείο στο οποίο θα προβάλλονται

αυτά που κάποια άλλη ομάδα απλώς θα αποτυπώσει στο χαρτί για να κάνει τη διαφορά; Η συζήτηση που θα προκληθεί και ο προβληματισμός που θα ξεδιπλωθεί (αξιοποίηση ΤΠΕ, σχέση κειμένου και εικόνας) θα τους οδηγήσει στο να καθορίσουν οι ίδιοι, να συν-διαμορφώσουν κριτήρια αξιολόγησης εργασιών. Επιπλέον, το βήμα αυτό εκτιμώ ότι θα τους βοηθήσει στην εκπόνηση της 2^{ης} δραστηριότητας (2^ο Φύλλο Εργασίας), η οποία ζητεί από όλες τις ομάδες την παραγωγή πολυτροπικού κειμένου. Ο δε κατάλογος με τα κριτήρια θα είναι ανοιχτός και θα συμπληρώνεται / εμπλουτίζεται κάθε φορά που θα προκύπτουν νέα στοιχεία.

Γ' Φάση

2 διδακτικές ώρες στο σχολικό εργαστήριο

Οι μαθητές εργάζονται και πάλι στο πλαίσιο των ομάδων της Α' Φάσης. Εναλλακτικά, η σύνθεση των ομάδων θα μπορούσε να είναι διαφορετική: οι νέες ομάδες φτιάχνονται με ένα μέλος από τις προηγούμενες, με στόχο να αξιοποιηθεί η εμπειρία που κάθε μέλος φέρνει μαζί του από την προηγούμενή του ομάδα, αλλά και να «εκτεθεί» και στις εμπειρίες μιας νέας ομάδας εργασίας. Ενδιαφέρων θα είναι και για τον διδάσκοντα ο πειραματισμός αυτός, ώστε να ληφθεί υπόψη στον τρόπο με τον οποίο μελλοντικά θα προβαίνει στη σύνθεση των ομάδων εργασίας.

Οι ομάδες ασχολούνται με το [2^ο Φύλλο Εργασίας](#) (κοινό) και μέσα από κείμενα που αναζητούν σε επιλεγμένες ιστοσελίδες, συγκεντρώνουν, αποτιμούν κριτικά και, τέλος, επιλέγουν από το πλήθος των πληροφοριών εκείνες που εκτιμούν ότι τους είναι απαραίτητες, καθώς και το ανάλογο εικονιστικό υλικό, για τη δημιουργία ενός πολυτροπικού κειμένου με θέμα: «Η ομηρική Τροία: από τον μύθο στην πραγματικότητα», το οποίο θα παρουσιάσουν στους συμμαθητές τους άλλου τμήματος. Στο στάδιο αυτό, καλούνται να αξιοποιήσουν και την εμπειρία τους από την παρουσίαση των εργασιών της Β' Φάσης και από τη συζήτηση που ακολούθησε για την αξιοποίηση των ΤΠΕ και τα κριτήρια αξιολόγησης των εργασιών που συν-διαμόρφωσαν. Επομένως, η δραστηριότητα της φάσης αυτής μπορεί να θεωρηθεί

συνέχεια της προηγούμενης και περισσότερο απαιτητική, δεδομένου και του θέματος που καλούνται να πραγματοποιούν.

Δ' Φάση

1 διδακτική ώρα (τουλάχιστον) στη σχολική αίθουσα

Ακολουθεί η παρουσίαση των εργασιών των ομάδων στην ολομέλεια. Σκοπός τώρα είναι με γόνιμη συζήτηση και αναπτύσσοντας κριτική σκέψη και λόγο με επιχειρήματα οι μαθητές να αξιολογήσουν τόσο τη δική τους όσο και την εργασία των άλλων ομάδων· να εμπλουτίσουν ίσως τον κατάλογο με τα κριτήρια αξιολόγησης· και να προβούν σε όποιες διορθώσεις κρίνουν οι ίδιοι απαραίτητες στην εργασία τους (αυτό μπορεί να ανατεθεί ως δουλειά στο σπίτι ή, εναλλακτικά, όσοι μαθητές δεν έχουν πρόσβαση σε Η/Υ, να συντάξουν ένα μικρό κείμενο αξιολόγησης της εργασίας της ομάδας τους, αλλά και της δικής τους προσωπικής συνεισφοράς στο πλαίσιο της ομάδας τους).

Ε' Φάση

2 διδακτικές ώρες (τουλάχιστον) στο σχολικό εργαστήριο

Στη φάση αυτή, οι μαθητές έρχονται σε επαφή με το προοίμιο της «Ιλιάδας». Τους διαβάζουμε το πρωτότυπο, ενώ έχουν κλειστά βιβλία. Τους ρωτάμε τις εντυπώσεις τους από το κείμενο που άκουσαν, εφόσον αναμένεται όλοι σχεδόν οι μαθητές να εκτιμήσουν ότι αρχίζουμε τη μελέτη του έπους με το προοίμιο.

Στη συνέχεια, τους ζητάμε να μεταβούν στην ιστοσελίδα [Μικρός Απόπλους](#) για να έχουν στις οθόνες τους [εικόνα των πρώτων στίχων](#) της «Ιλιάδας» σε γραφή βουστροφηδόν, όπως εικάζεται ότι θα ήταν στην πρώτη έκδοση της «Ιλιάδας», τον 7ο αι. π.Χ., ενώ τους βάζω να ακούσουν το [προοίμιο](#), σε μετάφραση Δ. Ν. Μαρωνίτη, από τη Λυδία Κονιόρδου (Εθνικό Θέατρο, 14/10/2010, στο πλαίσιο της παρουσίασης όλων των ραψωδιών της «Ιλιάδας», με αφορμή την ολοκλήρωση της μετάφρασης ολόκληρου του έπους από τον Δ. Μαρωνίτη).

Ακολουθεί η «έκθεσή» τους και σε άλλες μεταφραστικές εκδοχές του προοιμίου, σύμφωνα με την [1^η δραστηριότητα](#) του [3^{ου} Φύλλου Εργασίας](#). Η

ενασχόλησή τους με το προοίμιο ολοκληρώνεται με τη [2^η δραστηριότητα](#), που τους επιτρέπει να αποτυπώσουν σε ένα γραπτό κείμενο τη λειτουργικότητα του επικού προοιμίου και να διατρέξουν την εξέλιξή του ως τον Θουκυδίδη.

Στ' Φάση

1 διδακτική ώρα στη σχολική αίθουσα

Στην τελευταία φάση του σεναρίου, οι μαθητές παρουσιάζουν τα πολυτροπικά κείμενα που δημιούργησαν και η κάθε ομάδα αξιολογεί την εργασία της και την εργασία των άλλων ομάδων. Με δεδομένες τις προηγούμενες φάσεις του σεναρίου, εκτιμώ ότι η αξιολόγηση σε αυτή τη φάση θα είναι ουσιαστική και τεκμηριωμένη.

Αν υπάρχει χρόνος, τους προτρέπω να καταθέσουν την άποψή τους για τον συγκεκριμένο τρόπο εργασίας, τι εκτιμούν ότι τους προσέφερε, τι θα ήθελαν να αλλάξει.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Α' Φάση

Φύλλο Εργασίας 1 (κοινό για όλες τις ομάδες): *Γιατί να διαβάσω «Ιλιάδα»;*

Η κάθε ομάδα καλείται να δημιουργήσει μια ψηφιακή αφίσα (κείμενο και εικονιστικό υλικό), με την οποία θα απαντά στο ερώτημα «Γιατί να διαβάσω *Ιλιάδα*»; Τις αφίσες θα τις αναρτήσουμε στη σχολική μας αίθουσα.

Προκειμένου να αντλήσετε υλικό για τη δημιουργία της αφίσας:

- Επισκεφτείτε τα άρθρα των εφημερίδων «Η Καθημερινή»: [«Η απήχηση της Ιλιάδας σήμερα»](#) (απόσπασμα από την ομιλία του Gael Grobety και το βιβλίο της Caroline Alexander), [«Έπος για το κλέος του πολέμου και τον παραλογισμό»](#) (συνέντευξη του Δ. Ν. Μαρωνίτη), και «Τα Νέα» [«Οι Έλληνες θα επιβιώσουν στην κρίση»](#), που είναι αναρτημένο στο ιστολόγιο “Terra Computerata” (συνέντευξη του Γκρέγορι Ναζ).
- Αφού μελετήσετε τα κείμενα και ανταλλάξετε απόψεις στο πλαίσιο της ομάδας σας, καταλήγετε στα επιχειρήματα που θα μπορούσατε να αξιοποιήσετε στην αφίσα σας, τα οποία θα διατυπώσετε με τον δικό σας λόγο. Μπορείτε να εντάξετε και δικές σας σκέψεις και να αξιοποιήσετε ιδέες / υλικό από όσα συζητήσατε στο πλαίσιο της ομάδας σας, καθώς και από όσα έχουμε σημειώσει στον πίνακα. Στη συνέχεια, προβληματίζεστε για το πώς θα αναζητήσετε το εικονιστικό υλικό που θα αξιοποιήσετε (σκίτσα, εικόνες, τίτλους βιβλίων, υλικό από ταινίες κ.ά.).
- Η κάθε ομάδα παρουσιάζει στην ολομέλεια την αφίσα της, εξηγώντας τι επέλεξε ως κείμενο και για ποιους λόγους, αναφερόμενη και στη λειτουργία του εικονιστικού υλικού που επέλεξε σε σχέση με το κείμενο (το υποστηρίζει, ενισχύει το μήνυμά του, βοηθά στην κατανόησή του, το υποκαθιστά...). Επιθυμητό είναι να πάρουν τον λόγο όλα τα μέλη της ομάδας είτε για την

παρουσίαση της αφίσας είτε για να παρουσιάσουν τον τρόπο με τον οποίο η ομάδα εργάστηκε, τα προβλήματα που αντιμετώπισε και πώς τα έλυσε, ή για να επιλύσουν απορίες των συμμαθητών σας.

Παρουσίαση εργασιών / Κριτήρια αξιολόγησης

- Κατά τη διάρκεια της παρουσίασης των εργασιών των ομάδων κρατάτε σημειώσεις, για να μπορέσετε να τις αξιολογήσετε. Σε κάθε παρουσίαση θα εστιάζουμε στα δυνατά της σημεία και στα σημεία προς βελτίωση.
- Μετά την αξιολόγηση της εργασίας όλων των ομάδων, θα έχετε σχηματίσει μια πιο καθαρή εικόνα των βασικών κριτηρίων αξιολόγησης που χρησιμοποιήσατε. Θα αρχίσουμε να καταγράφουμε τα κριτήρια, προσπαθώντας να καλύψουμε συγκεκριμένους άξονες (περιεχόμενο, μορφή κ.ά.). Η καταγραφή αυτή θα λειτουργήσει ως ένας ανοικτός κατάλογος, τον οποίο θα συμπληρώνετε με νέα στοιχεία, όποτε ανακύπτουν, και θα αξιοποιήσετε και για την αξιολόγηση της 2^{ης} δραστηριότητας που θα εκπονήσετε.

Γ' Φάση

Φύλλο Εργασίας 2 (κοινό για όλες τις ομάδες) : Η ιστορικότητα της «Ιλιάδας» - από τον μύθο στην πραγματικότητα.

Καλείστε να παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας άλλου τμήματος το θέμα: «Ομηρική Τροία: από τον μύθο στην πραγματικότητα». Η παρουσίασή σας θα έχει τη μορφή ενός πολυτροπικού κειμένου (κείμενο και εικονιστικό υλικό) τεσσάρων έως πέντε παραγράφων. Εάν μπορείτε, εμπλουτίστε το κείμενό σας με σχετικό υλικό ή βίντεο που θα αναζητήσετε.

Για τη δημιουργία του πολυτροπικού σας κειμένου μπορείτε να:

- Επισκεφτείτε τους διαδικτυακούς τόπους που σας δίνονται και οι οποίοι θα σας βοηθήσουν, μεταξύ άλλων, να σχηματίσετε την εικόνα της πόλης που επί δέκα χρόνια πολιορκήσαν οι Αχαιοί, τους μύθους που συνδέονται με αυτή, τις ενδείξεις που βοήθησαν στον εντοπισμό της «ομηρικής» Τροίας, τις ανασκαφές που πραγματοποιήθηκαν, τις προσπάθειες επιστημόνων να διερευνήσουν την επιστημονική αλήθεια, τον σημερινό αρχαιολογικό χώρο.
- Από το πλήθος των πληροφοριών που θα συγκεντρώσετε, να επιλέξετε εκείνες που θα σας επιτρέψουν να απαντήσετε στο ερώτημα σχετικά με την ύπαρξη της «ομηρικής» Τροίας, και τις οποίες θα διατυπώσετε με τον δικό σας λόγο.
- Στο κείμενό σας μπορείτε να εισάγετε σχόλια (*εισαγωγή σχολίου*) και, όσον αφορά το εικονιστικό υλικό το οποίο θα υποστηρίζει το κείμενό σας, ή το αντλείτε από τις παρακάτω πηγές ή, αν έχετε χρόνο, προβαίνετε σε δική σας αναζήτηση:
  - [Τροία](#) από την Ελληνική Βικιπαίδεια.
  - [Η Τροία σήμερα](#) από το λογισμικό του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Ομηρικά Έπη Α' και Β' Γυμνασίου.
  - Το άρθρο [Τροία](#).

- Το άρθρο [«Η καταστροφή της Τροίας επήλθε από σεισμό ή τσουνάμι:»](#)
- Το άρθρο [«Η ιστορικότητα της Ιλιάδας μέσα από μαθηματικούς αλγόριθμους του Facebook»](#).

- Μορφοποιήστε το κείμενο σας όπως εσείς θέλετε. Αν είστε εξοικειωμένοι με το λογισμικό παρουσιάσεων, μπορείτε να το αξιοποιήσετε.
- Μπορείτε να δώσετε έναν άλλο τίτλο, που ίσως ανταποκρίνεται περισσότερο στο πνεύμα του κειμένου σας.

Να λάβετε υπόψη τόσο την εμπειρία σας από την παρουσίαση της πρώτης σας εργασίας όσο και τα κριτήρια αξιολόγησης εργασιών που συν-διαμορφώσετε (θα τα βρείτε σε αρχείο του φακέλου σας με τίτλο «Κριτήρια αξιολόγησης εργασιών»).

Ε' Φάση

Φύλλο Εργασίας 3 (κοινό για όλες τις ομάδες): Το προοίμιο της «Ιλιάδας» – πρωτότυπο και μεταφραστικές εκδοχές

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1^η:

Είστε ένας από τους φιλόλογους που έχουν μεταφράσει την «Ιλιάδα» (ή ένας από αυτούς που έχουν κάνει τη μετάφραση του προοιμίου στις ιστοσελίδες που ακολουθούν ή ένας άλλος) και διαβάζουμε το ημερολόγιό σας, όπου έχετε καταγράψει τις δυσκολίες που αντιμετωπίσατε, πώς τις ξεπεράσατε, τα συναισθήματα που σας προκάλεσε η ενασχόληση με το συγκεκριμένο εγχείρημα. Συγκεκριμένα, διαβάζουμε τη σελίδα του ημερολογίου σας που αναφέρεται στη μετάφραση του προοιμίου.

Προκειμένου να «γράψετε» αυτή τη σελίδα του ημερολογίου, όπου επιθυμούμε να φαίνονται οι αρχικές σας σκέψεις, οι διορθώσεις, οι προσθήκες, οι τροποποιήσεις που κάνατε, τυχόν πρόχειρα σκίτσα, οτιδήποτε, δηλαδή, αποτυπώνει τη δυσκολία του εγχειρήματος (και αφού προβληματιστείτε σχετικά με τις δυνατότητες του Επεξεργαστή Κειμένου που ενδεχομένως θα αξιοποιήσετε, ώστε να αποτυπώνει το κείμενό σας τη ζητούμενη «εικόνα» του ημερολογίου), εργαστείτε ως εξής:

Πρωτότυπο:

- Διαβάστε [το προοίμιο στο πρωτότυπο κείμενο](#). Εντοπίστε τις λέξεις του πρωτότυπου που επιβιώνουν αυτούσιες ή διαφοροποιημένες στη νέα ελληνική γλώσσα.
- Αποθηκεύστε το πρωτότυπο σε ένα αρχείο με τίτλο «Προοίμιο», στο οποίο θα αποθηκεύσετε και τις μεταφραστικές εκδοχές που θα βρείτε παρακάτω:

Μεταφραστικές εκδοχές:

- [Η μετάφραση του προοιμίου](#) από τον Ι. Πολυλά (πρόκειται για τη μετάφραση του σχολικού σας βιβλίου).

- [Η μετάφραση του προοιμίου](#) από τον Αλ. Πάλλη και ένα συντομότερο σημείωμα που θα σας βοηθήσει να κατανοήσετε το πνεύμα του μεταφραστή.
- [Η μετάφραση του προοιμίου](#) από τους Ν. Καζαντζάκη – Ι. Θ. Κακριδή.
- Σας δίνεται, επίσης, η μετάφραση του προοιμίου από τον Δ. Ν. Μαρωνίτη:

*Τον άγριο θυμό, θεά, τραγούδησε του Αχιλλέα, γιου του Πηλέα,
ολέθριο θυμό, που τόσα πάθη φόρτωσε στους Αχαιούς,
τόσες γενναίες ψυχές κατέβασε στον Αδη,
ηρώων ψυχές, κι άφησε λεία στα σκυλιά τα σώματά τους,
από λαίμαργα όρνια, έτσι που συντελέστηκε η βουλή του Δία,
αφότου μεταξύ τους χώρισαν και πήραν να διχογνωμούν
του Ατρέα ο γιος, ο πρώτος του στρατού, κι ο θεός Αχιλλέας.*

Σύγκριση μεταφραστικών εκδοχών:

Μερικά ερωτήματα που θα σας βοηθήσουν να συζητήσετε στο πλαίσιο της ομάδας σας τα κριτήρια βάσει των οποίων θα συγκρίνετε και θα αξιολογήσετε τις μεταφραστικές εκδοχές:

- Πόσες διαφορετικές λέξεις χρησιμοποιούνται για να αποδοθεί η λέξη «μήνις»;
- Ποια λέξη νομίζετε ότι αποδίδει το μέγεθος του θυμού;
- Πόσες διαφορετικές εκδοχές στον πρώτο στίχο χρησιμοποιούνται για τον Αχιλλέα;
- Προσπαθήστε να ανιχνεύσετε τι θέλει να τονίσει ο κάθε μεταφραστής.
- Εσείς ποια εκδοχή του προοιμίου προτιμάτε και για ποιους λόγους; Ποια θα επιλέγατε αν ήσασταν ο συγγραφέας του σχολικού εγχειριδίου; Σε αγώνα ανάγνωσης ποια θα διαβάζατε και γιατί;
- Από τη συνέντευξη του Δ. Ν. Μαρωνίτη στην εφημερίδα «Η Καθημερινή» με τίτλο [«Έπος για το έπος του πολέμου και τον παραλογισμό»](#), μελετήστε το απόσπασμα το σχετικό με το εγχείρημα της μετάφρασης της «Ιλιάδας».
- Δοκιμάστε τη δική σας μεταφραστική εκδοχή του πρώτου στίχου είτε ολόκληρου του προοιμίου.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2^Η:

Συντάξτε ένα σύντομο ψηφιακό κείμενο 100-150 λέξεων, όπου θα υποστηρίζετε ή θα αντικρούετε, πάντα με επιχειρήματα, την άποψη: «Τα προοίμια των ομηρικών επών προκαλούν το θαυμασμό μας, γιατί σε ελάχιστους στίχους (σε επτά στην «Ιλιάδα» και σε δέκα στην «Οδύσσεια») ο ποιητής κατορθώνει να κερδίσει την προσοχή και τη συμπάθεια των ακροατών του, να κεντρίσει το ενδιαφέρον τους και να τους κατατοπίσει για όσα θα ακολουθήσουν. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι το προοίμιο το συναντάμε και στο διδακτικό έπος αλλά και στην αρχαία ελληνική ιστοριογραφία».

Για τη συλλογή των στοιχείων που θα αξιοποιήσετε προκειμένου να συντάξετε το κείμενό σας, ακολουθήστε τα εξής βήματα:

Δομικά στοιχεία / Λειτουργικότητα επικού προοιμίου

- Επανερχεστε στην ιστοσελίδα του Ψηφιακού Σχολείου με το [κείμενο](#) του σχολικού σας βιβλίου και συμβουλευεστε τα σχετικά σχόλια.
- Στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα θα βρείτε [το προοίμιο της «Οδύσσειας»](#) (πρωτότυπο με μετάφραση του Δ. Ν. Μαρωνίτη), με τη βοήθεια του οποίου θα συμπληρώσετε τη γνώση σας για τα δομικά στοιχεία του επικού προοιμίου.

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

- Γιατί ο ποιητής επικαλείται τη Μούσα;
- Ποιο είναι το θέμα του έπους και πώς το οριοθετεί χρονικά ο ποιητής;
- Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές και ποιος ο ρόλος τους;
- Εντοπίστε στα προοίμια της «Ιλιάδας» και της «Οδύσσειας» τη δομή τους (επίκληση, διήγηση, παράκληση). Στο προοίμιο της «Ιλιάδας» ποια λέξη υποδηλώνει την παρουσία του αιιδού;

Ηρωικό έπος / Διδακτικό έπος

Ποιες διαφορές παρατηρείτε μεταξύ των προοιμίων «Ιλιάδας» και «Οδύσσειας» (ηρωικό έπος) από τη μια και αυτών από τη «Θεογονία» (στ. 1-2 και 22-24) και τα

«Έργα και Ημέραι» (στ. 1-5 και 11-13) του Ησιόδου (διδασκτικό έπος) που παραθέτει [το σχολικό βιβλίο](#);

Η εξέλιξη του προοιμίου

Για να αποκτήσετε και μια εικόνα της εξέλιξης του προοιμίου, συγκρίνετε τα [τρία προοίμια](#) της αρχαίας ελληνικής ιστοριογραφίας, του Εκαταίου, του Ηροδότου και του Θουκυδίδη, που θα βρείτε στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. Στα προοίμια του Ηροδότου και του Θουκυδίδη αναφερθείτε στο σχήμα «αιτία – αποτέλεσμα».

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

- Ποια απόδοση του πρώτου στίχου σας ικανοποιεί περισσότερο, ποια πιστεύετε ότι είναι πιο κοντά στο πρωτότυπο κείμενο και γιατί; Συμβουλευτείτε και το [Βασικό Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής](#) από την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα για τις αντιστοιχίες των λέξεων.
- Μια διαφορετική... πινελιά: [η μετάφραση του προοιμίου](#) στην αγγλική γλώσσα από τον Richmond Lattimore. Πώς θα μπορούσατε να την αξιοποιήσετε;
- Αναγνώσεις «Ιλιάδας» / αγώνες ανάγνωσης / [εκφραστική ανάγνωση](#) από τον Χ. Πολιτόπουλο σε μετάφραση Καζαντζάκη – Κακριδή (είναι καλύτερο να το έχουμε αποθηκεύσει σε δικό μας αρχείο, ώστε να μην πλοηγούνται μόνοι τους στον συγκεκριμένο ιστότοπο με ό,τι αυτό συνεπάγεται).
- Μπορείτε να προσπαθήσετε να υποστηρίξετε με εικονιστικό υλικό το προοίμιο, υλικό το οποίο θα προβάλλεται την ώρα που θα ακούγεται κάποιος συμμαθητής ή κάποια συμμαθήτριά σας να διαβάζει το προοίμιο.
- Μουσική και «Ιλιάδα»: στη γλώσσα της μουσικής πολλοί παραβάλλουν το προοίμιο με αργό πένθιμο εμβατήριο που προαναγγέλλει την παρέλαση των είκοσι τεσσάρων πολεμικών ραψωδιών. Επιλέξτε ή συνθέστε τη μουσική που θα «ντύνει» την απαγγελία του προοιμίου (και με τη συνδρομή του καθηγητή της μουσικής).
- Επική και κινηματογραφική αφήγηση: τι υποδηλώνουν τα επίθετα «επική» και «κινηματογραφική» που συνοδεύουν το ουσιαστικό «αφήγηση»; Πώς ξεκινά η επική και πώς η κινηματογραφική αφήγηση; Προσπαθήστε να ερμηνεύσετε τις δύο διαφορετικές επιλογές. Να λάβετε υπόψη σας τις εποχές δημιουργίας των έργων.

- Στο τέλος της σχολικής χρονιάς επανερχόμαστε στο πρώτο μέρος του σεναρίου και το εμπλουτίζουμε με τα στοιχεία που η μελέτη του έργου μας πρόσφερε.
- Αν δεν σας πρότεινα τις συγκεκριμένες ιστοσελίδες για το 1^ο και το 2^ο θέμα, πώς θα οργανώνατε την πλοήγησή σας στο διαδίκτυο για την άντληση του σχετικού υλικού, πώς θα το αξιολογούσατε, ποια στοιχεία θα επιλέγατε να τα επεξεργαστείτε για την εργασία σας;
- Αν θέλατε να επικοινωνήσετε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή να πάρετε συνέντευξη από τον Δ. Ν. Μαρωνίτη, ποιες ερωτήσεις θα του θέτατε, λαμβάνοντας υπόψη ότι μελετήσατε την «Οδύσσεια» σε μετάφραση δική του και με αφορμή τη μετάφραση της «Ιλιάδας»;

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το κείμενο με τη συνέντευξη του Δ. Μαρωνίτη εκτιμάται ότι είναι δύσκολο για μαθητές της Β΄ Γυμνασίου. Επελέγη, απλώς, για να τους προβληματίσει και να τους οδηγήσει στην παρατήρηση ότι η αδυναμία κατανόησής του οδηγεί και σε αδυναμία αξιοποίησής του. Ο διδάσκων μπορεί να το αφαιρέσει.

Ως προς το 2^ο Φύλλο Εργασίας, επειδή μπορεί να θεωρηθούν αρκετές οι πληροφορίες που παρέχονται από τις συγκεκριμένες ιστοσελίδες και οι μαθητές να πελαγοδρομήσουν, με αποτέλεσμα να καθυστερήσει η υλοποίηση της δραστηριότητας, και σε αυτή την περίπτωση ο διδάσκων μπορεί να επιλέξει αυτές που ο ίδιος κρίνει κατάλληλες για τους μαθητές του.

Σχετικά με το 3^ο Φύλλο Εργασίας, θα βοηθούσε ίσως περισσότερο τους μαθητές μια πρώτη επαφή με το προοίμιο στο πλαίσιο της κλασικής επεξεργασίας στη σχολική αίθουσα και με αξιοποίηση των γλωσσικών σχολίων του βιβλίου, πριν από την «έκθεσή» τους στις μεταφραστικές εκδοχές. Επιπλέον, με αυτόν τον τρόπο θα έχουν στη διάθεσή τους ολόκληρο το δώρο για την ενασχόληση με το 3^ο Φύλλο

Εργασίας. Διαφορετικά, προτείνεται να υλοποιηθεί μόνο η 1^η δραστηριότητα, εάν πιέζει ο χρόνος, και η 2^η να δοθεί ως εργασία για το σπίτι.

Τέλος, η εξοικείωση τόσο του διδάσκοντος όσο και των μαθητών με την *ομαδοσυνεργατική μέθοδο* θα διασφαλίσει ότι δεν θα ανακύψουν δυσκολίες που θα καθυστερήσουν την εφαρμογή του σεναρίου.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Cope, B. & M. Kalantzis (eds). 2000. *Multiliteracies. Literacy Learning and the Design of Social Features*. London: Routledge.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf

Kress, G. & T. van Leeuwen. 2001. *Multimodal Discourse. The Modes and Media of Contemporary Communication*. London: Arnold.

Vygotsky, L. S. 1978. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge MA: Harvard University Press.